

ЕКОНОМІКА ТА УПРАВЛІННЯ ПІДПРИЄМСТВАМИ

Горго І.О.

*асистент відділу продажу,
Україна, Молдова, країни Кавказу (BASF, Україна)*

СТРАТЕГІЇ УПРАВЛІННЯ РИЗИКАМИ АГРАРНИХ ПІДПРИЄМСТВ ЛІСОСТЕПОВОЇ ЗОНИ УКРАЇНИ

Характерною рисою стратегії аграрних підприємств є розгляд низки об'єктивних та суб'єктивних галузевих характеристик, які впливають на їх функціонування. До об'єктивних належать: вплив кліматичних умов на аграрне виробництво; сезонність виробництва; тривалий інтервал між періодами понесених витрат та отриманням доходу; використання у виробничому процесі частини продукції власного виробництва; різні умови зберігання та збуту продукції; використання як засобів та предметів праці живих організмів; використання землі як одного з ресурсів виробництва. До суб'єктивних належать: реформи в аграрному секторі; низький рівень концентрації та монополізації аграрного виробництва; субсидіювання аграрного сектору економіки; низька рентабельність сільськогосподарської діяльності; необхідність постійного визначення ринкової вартості біологічних активів [1, с. 323-324]. Також, виробничий процес у аграрному виробництві залежить не тільки від галузевих особливостей, а й від наукових, технічних, біологічних, соціальних та економічних факторів [2, с. 420].

Апріорі не існує двох однакових стратегій управління ризиком. Кожне аграрне підприємство повинно мати свою власну систему. На формування індивідуальних систем стратегічного управління ризиками впливають такі чинники, як динаміка середовища підприємства; його розміри; галузева належність; рівень виробничого та науково-технічного потенціалу підприємства; спеціалізація, рівень концентрації і кооперації, тип виробництва; ефективність системи управління; кваліфікація персоналу та інше.

Провівши експертне дослідження щодо застосування стратегій управління ризиками аграрних підприємств Лісостепової зони України, ми дійшли висновку, що, традиційно, майже половина з досліджуваних суб'єктів просто відмовляється від реалізації заходу, який пов'язаний із ризиком, коли рівень ризику надмірно високий і не відповідає критеріям фінансової політики підприємства. Незважаючи на високу ефективність цього заходу, його використовують обмежено, тому що більшість господарських операцій пов'язані зі здійсненням прямої торгово-виробничої діяльності підприємства, що забезпечує регулярне надходження доходів і формування прибутку аграрного підприємства.

Лише 1/6 досліджуваних аграрних підприємств залишає весь ризик або його частину під свою відповідальність, формуючи так званий фонд ризику або ж фонд самострахування. Перевага самострахування полягає в тому, що воно допомагає аграрному підприємству оперативно відшкодувати невеликі збитки. Крім того, не потрібно платити страховій страхові премії, які мають не лише відшкодувати збитки, заподіяні страховим випадком, а й покривати витрати з виплати комісії посередникам, утримувати офіс і формувати прибуток страховика. Проте зазначені переваги децентралізованої форми нагромадження й використання резервних коштів виявляються лише в певних межах. Адже в разі самострахування практично немає розподілу наслідків ризику. Один великий (а нерідко і середній) ризик може призвести до необхідності ліквідувати підприємство, також самострахування вимагає відволікання значних ресурсів, і не без того дефіцитних для аграрного підприємства, до резервів. Крім того, кошти цих фондів не зосереджуються на окремому рахунку в банку. Вони перебувають у господарському обороті і на момент, коли постає реальна потреба використати їх за цільовим призначенням, можуть перебувати в неліквідній формі.

Практично така ж кількість аграрних підприємств Лісостепової зони України в управлінні ризиками застосовує прийоми стратегії зниження ризику, а саме: профілактику ризиків; диверсифікацію; лімітування; хеджування, тощо.

З метою мінімізації виробничих та ринкових ризиків аграрні підприємства диверсифікують виробничі процеси, тобто освоюють новітні технології; виробництво нових культур; виходять на нові сегменти ринку; раціонально використовують та здійснюють прискорене відновлення земельних ресурсів; нівелюють сезонність виробництва; знижують залежність від постачальників; розширюють коло споживачів, що дозволяє більш повно реалізувати наявний природний, біологічний, ресурсний, виробничий потенціал і сприяє зміцненню фінансово-економічної та екологічної безпеки, підвищує конкурентоспроможність і ефективність діяльності суб'єктів господарювання [3, с. 81]. Диверсифікація є найбільш обґрунтованим і відносно менш витратним способом зниження ступеня економічного ризику та розсіяння інвестиційного ризику.

Також, аграрні підприємства Лісостепової зони України застосовують такий прийом стратегії зниження ступеня ризику, як лімітування, встановлюючи граничні суми затрат, або продажу, або кредиту, тощо. Цей прийом теж є способом зниження ступеня економічного ризику через застосування таких нормативів, як:

- максимальний обсяг комерційної операції по закупівлі товарів, що укладається з одним контрагентом;
- максимальний розмір сукупних запасів продукції на підприємстві;
- мінімальний розмір оборотних активів у високоліквідній формі;
- граничний розмір використання позикових коштів в обороті;
- максимальний розмір депозитного внеску, що розміщується в одному комерційному банку, тощо.

Трохи більше десятої частини досліджуваних аграрних підприємств Лісостепової зони України перерозподіляє відповідальність за ризик на всіх учасників господарського процесу (відповідальність за неякісні добрива та засоби захисту рослин, насіння, техніку та ін. лежить на постачальниках цих товарів, умови якої прописуються у договорах купівлі-продажу).

Така ж частина аграрних підприємств здійснює передачу відповідальності за ризики третім особам, тобто користується послугами страхування. Об'єктами страхування в галузі рослинництва є:

- урожай сільськогосподарських культур і багаторічних насаджень плодоносного віку (за винятком природних сінокосів і пасовищ, культур, посіяних на зелене добриво, сіяних багаторічних трав);

- будівлі, споруди, сільськогосподарська техніка, об'єкти незавершеного капітального будівництва, передавальні пристрої, робочі, силові та інші машини, транспортні засоби та інше майно.

Не підлягають страхуванню:

- сільськогосподарські культури, які аграрне підприємство висівало три роки підряд, але жодного року не отримувало врожай;

- тимчасові будівлі; споруди, непридатні для використання, що руйнуються;

- будівлі, споруди, та інше майно, яке знаходиться у зоні загрози обвалу, зсуву, повені або іншого стихійного лиха, з моменту оголошення про це органами виконавчої влади або за їх дорученням іншими відомствами.

Деякі страхові компанії також здійснюють страхування майнового інтересу страхувальника, пов'язаного з відшкодуванням фактичних витрат на вирощування сільськогосподарських культур у результаті повної загибелі рослин на всій, або частині площі сівби (садіння), незалежно від фази їх розвитку, внаслідок:

- вимерзання озимих культур та багаторічних сіяних трав посіву минулих років (строк використання яких за агротехнічними нормами не закінчився);

- градобою, зливи, бурі, урагану або затоплення посівів, якщо останнє є наслідком стихійного лиха;

- вогню на пні колосових та інших сіяних культур.

У цьому випадку страхуються лише витрати на вирощування сільськогосподарських культур у результаті їх повної загибелі, які визначаються на основі планових або фактичних витрат. Страхові тарифи в цьому виді страхування значно нижчі, ніж за страхування врожаю.

Ринок агрострахування в Україні наразі демонструє значний ріст. І це при тому, що обсяг застрахованих посівних площ в Україні є майже незмінним з 2014 року [4, с. 7]. Популярність агрострахування в Україні на сьогоднішній день здебільшого зростає за рахунок того, що це необхідний захід при отриманні кредиту або ж для форвардних закупівель. Для порівняння: агрострахування у країнах Європи, США та Канаді становить 60%, в Україні цей показник наразі коливається в межах 3-5 %. Проте, страхування в аграрному секторі України не виконує своєї головної функції – управління

ризиками та забезпечення більшої стабільності при виробництві аграрної продукції.

Список використаних джерел:

1. Мискін Ю.І. Галузеві особливості діяльності сільськогосподарських підприємств та їх вплив на аналітичне забезпечення менеджменту. Збірник наукових праць Національного університету державної податкової служби України. 2011. № 1. С. 316–327.

2. Могильна Л.М. Вдосконалення стратегічного управління сільськогосподарським підприємством. Економіка і суспільство. Мукачівський державний університет. 2018. вип. 15. С. 418–424.

3. Коротєєв М. А. Передумови диверсифікації виробництва у сільськогосподарських підприємствах: Матер. Всеукр. наук. конф. (Умань, 2013 р.). Умань, 2013. Ч. 2. С. 81–82.

4. Ринок агрострахування України: уточнені дані щодо виплат у 2017 році та попередні дані страхування у 2018 році. Київ, 2018. URL: <https://agroday.com.ua/2018/07/04/bezstrashni-rynok-agrostrahuvannya-mynulogo-roku-zris-na-48-6/> (дата звернення: 24.02.2019).

Злотенко О.Б.

аспірант,

Хмельницький національний університет

РИЗИКИ ІНВЕСТИЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВ

Інвестиційна діяльність підприємств відбувається в умовах невизначеності, спричиненої факторами як внутрішнього, так і зовнішнього характеру. У зв'язку з цим виникають небезпеки, загрози та ризики, які впливають на результат інвестування. Для розроблення ефективної інвестиційної стратегії підприємства необхідно проаналізувати небезпеки, загрози та ризики, які виникають в процесі інвестиційної діяльності а також вплив на неї дестабілізуючих факторів.

Специфічна роль інвестиційної діяльності підприємства та її безпосередня залежність від стану економіки зумовлює її більш високу ризикованість порівняно з іншими видами діяльності, а отже несе суттєві потенційні загрози його економічній безпеці [1, с. 185].

В процесі інвестиційної діяльності підприємства виникає небезпека часткового або повного неотримання прибутку протягом деякого періоду часу. У випадку, коли підприємство використовує лише власні кошти для фінансування інвестиційних проектів у нього не виникають зобов'язання перед зовнішніми інвесторами. Якщо ж підприємство залучає зовнішні інвестиції, то виникають потенційні загрози неповернення коштів зовнішніх інвесторів [2, с. 13].

Загрози економічній безпеці підприємства можуть виникати як в процесі так і в результаті його інвестиційної діяльності у вигляді: залучення у ризиковані інвестиційні проекти; штучного зниження доходності інвестицій; –